

РЕШЕНИЕ

№ 626

гр. София, 11.01.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 88 СЪСТАВ, в публично заседание на
единадесети декември през две хиляди двадесет и трета година в следния
състав:

Председател: ЛОРА ЛЮБ. ДИМОВА
ПЕТКОВА

при участието на секретаря БОЖИДАРА П. КУБАДИНОВА
като разгледа докладваното от ЛОРА ЛЮБ. ДИМОВА ПЕТКОВА
Гражданско дело № 20231110119699 по описа за 2023 година

Съдът е сезиран с искова молба от [фирма], ЕИК ****, срещу В. Н. А., ЕГН
*****.

Ищецът твърди, че на 09.12.2021 г. В. Н. А. издала в негова полза запис на заповед, чрез който се задължила безусловно и неотменимо да заплати на поемателя сумата от 2186.57 лв. Съгласно записа на заповед, същият е платим на предявяване и без протест, с място за плащане [адрес]. Ищецът твърди, че записът на заповед бил надлежно предявен за плащане на ответницата на 03.11.2022 г., като предвид частичното погасяване на сумата по записа от страна на задълженото по него лице, при предявяването му ищецът претендирал остатъка от стойността, за която бил издаден, в размер от 1321.57 лв. Длъжницата не изплатила посочената сума на датата на предявяване, като и до момента задължението не било платено.

Ищецът депозирал заявление по чл. 417 ГПК срещу ответницата, по което било образувано ч. гр. д. № 67080/2022 г. по описа на СРС, 88 състав, но тъй като длъжницата подала възражение срещу издадената заповед, се предявява и настоящият установителен иск за съществуване на вземанията. Моли същият да бъде уважен, както и да се присъди законната лихва от 08.12.2022 г. до окончателното изплащане на дължимото. Претендират се и разноски за заповедното и исковото производство.

В законоустановения срок по чл. 131, ал. 1 ГПК е ангажиран отговор на исковата молба от ответницата. Оспорва предявения с исковата молба иск, както по основание, така и

по размер. Твърди, че процесният запис на заповед е издаден, за да обезпечи изпълнението на задълженията на ответницата по Договор за заем № 60692/09.12.2021 г., както и по договор за предоставяне на допълнителни услуги от същата дата, като сумата по издадения запис на заповед се формира от общия размер на всички погасителни вноски на обща стойност от 1173.24 лв., съгласно чл. 3, ал. 6 от договора за заем, и сумата в размер на 1012.61 лв., представляваща размер на начислената неустойка – чл. 7, ал. 1 от договора за допълнителни услуги. Поддържа, че е погасила изцяло и предсрочно задълженията си по договора за заем от 09.12.2021 г., но въпреки това ищецът не е върнал на ответницата подписания при сключването му запис на заповед нито е издал документи за извършените плащания. Твърди, че претендираната сума е недължима поради извършено от страните извънсъдебно прихващане на задълженията на ответницата по договора за заем от 09.12.2021 г. със задължението на ищеца да ѝ предостави за временно възмездно ползване сума по договор за заем № 60692/07.03.2022 г. с идентично съдържание с договора, във връзка с който бил издаден процесният запис на заповед. Счита, че уговорената неустоечна клауза в чл. 12, ал. 4 от договора за заем от 09.12.2021 г. в размер на 1012.61 лв. е нищожна, доколкото противоречи на добрите нрави, като едновременно с това има характер на неравноправна клауза, излиза от присъщите за нея обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции и се намира в противоречие с изискванията за добросъвестност в гражданските правоотношения, уговарянето ѝ имало за цел да бъде увеличено възнаграждението на кредитора за предоставения заем, като в резултат от това била нарушена разпоредбата на чл. 19, ал. 4 ЗПК поради обстоятелството, че действителният размер на приложимия по договора за заем ГПР надвишава допустимите стойности. Излага твърдения за нищожност на договора за допълнителни услуги към договора за заем от 09.12.2021 г., тъй като уговарянето на цени за посочените в договора допълнителни услуги противоречи на чл. 10а, ал. 2 ЗПК, според който кредиторът не може да изисква заплащане на такси и комисиони за действия, свързани с усвояването и управлението на кредита, без оглед на техния конкретен размер.

Софийски районен съд, като прецени събраните по делото доказателства и доводи на страните съгласно чл. 235, ал. 2 ГПК, намира за установено следното:

Правната квалификация на иска е: чл. 422, ал. 1 във вр. с чл. 415, ал. 1 от ГПК, вр. чл. 535 ТЗ.

На 08.12.2022 г. ищецът подал в Софийския районен съд заявление за издаване на заповед за изпълнение и изпълнителен лист срещу ответника. По образуването ч. гр. д. 67080/2022 г. по описа на СРС, 88 състав е била издадена заповед за изпълнение и изпълнителен лист. Ответницата по настоящото производство е подала в срок възражение против заповедта за изпълнение по чл. 414, ал. 2 ГПК, което е довело до предявяването на настоящата искова молба. Предявеният установителен иск по реда на чл. 422 ГПК е допустим, тъй като е предявен в срок в резултат от своевременно депозирано възражение от длъжника в заповедно производство, имащо за предмет същото вземане.

Представен е в оригинал /в заповедното производство/ запис на заповед от 09.12.2021

г. издаден от В. Н. А. в полза на [фирма]. Ответницата не оспорва, че е подписала процесния запис на заповед. За да има изпълнителна сила, записът на заповед следва да съдържа предписаните в разпоредбата на чл. 535 ТЗ реквизити, като тяхната кумулативна наличност обуславя действителността на менителничния ефект. Записът на заповед като абстрактна ценна книга на заповед представлява едновременно основание и доказателство за пораждане на паричното вземане в полза на ремитента /поемателя/ или на последния джиратар, което е материализирано в менителничния ефект. Съгласно ТР № 1/2004 г. от 28.12.2005 г. на ВКС по д. № 1/2004 г., ОСТК за да е редовен записът на заповед от външна страна, е необходимо самият документ да е назван „запис на заповед“, както и в самия текст на същия да е изписан изразът „запис на заповед“, както предписва правната норма, регламентирана в чл. 535, т. 1 ТЗ.

В представената ценна книга се съдържа наименованието “запис на заповед”, както в заглавието на документа, така и в текста на същия. Налице е безусловна клауза за заплащане на определена парична сума от 2186.57 лева. В менителничния ефект като място на издаване е определен ***, като място на плащане – [адрес], като процесният запис на заповед е издаден на 09.12.2021 г. и е положен подпис от издателя В. Н. А.. Ценната книга е платима на предявяване в срок до пет години от издаването ѝ. Видно от изрично посочената в документа дата записът на заповед е предявен за плащане на ответницата на 03.11.2022 г., като падежът е определен по реда на чл. 486, т. 1 ТЗ – на предявяване.

Следователно, налице е редовна ценна книга, с всички предвидени в разпоредбата на чл. 535 ТЗ реквизити.

Предмет на делото по предявен установителен иск по реда на чл. 422, ал.1 ГПК в хипотеза на издадена заповед за изпълнение по чл. 417, т. 9 ГПК въз основа на запис на заповед е вземането по редовен от външна страна менителничен ефект. Записът на заповед е от категорията на абстрактните сделки, предвид което основанието не е елемент от фактическия състав на сделката и не обуславя нейната действителност. Записът на заповед може да служи за обезпечаване на вземане по каузално правоотношение, което може да е възникнало в резултат от проявлението на различни юридически факти. Именно каузална сделка обикновено е непосредствената причина за менителничното задължаване. Ето защо при надлежно въведени от страните в производството твърдения и възражения за връзка между записа на заповед и каузалното правоотношение, съдът е длъжен да изследва наличието на такава връзка /виж решение № 127/12.07.2013 г. по търг. д. № 274/2012 г., II т. о., ВКС/.

Относно възможната връзка между записа на заповед и каузално заемно правоотношение съдебната практика разграничава три хипотези – твърдения за налично заемно правоотношение, твърдения за обещание за заем, при което сумата не е предадена и твърдение за преддоговорни отношения по бъдещо, несклучено заемно правоотношение.

Когато се твърди наличието на каузално заемно правоотношение следва страната, която твърди наличието на каузалното правоотношение, да докаже предаването на сумата. Заемът е реален договор, който се сключва с предаването на сумата. Твърдението на

ответника, че не е получавал сумата, изключва възражението за наличие на валидно каузално правоотношение между страните по договор за заем. При това положение следва да се приеме, че представеният по делото редовен запис на заповед като абстрактна сделка, представлява годно основание за присъждане в полза на поемателя на сумата, с която издателят се е обогатил за сметка на поемателя, без да е необходимо да бъдат изследвани евентуалните каузални правоотношения между страните /виж решение № 45 от 31.03.2016 г. по т. д. № 1029/2015 г. на II т. о. на ВКС, определение № 60342 от 8.06.2021 г. на ВКС по т. д. № 1330/2020 г., II т. о./.

При направено от издателя на менителничния ефект възражение обаче, че записът на заповед е издаден във връзка с постигнато съгласие за сключване на договор за заем, по който сумата не е предадена, се твърди наличие на т. нар. „обещание за заем“ по чл. 241 ЗЗД. В тази хипотеза ответникът не дължи сумата по записа на заповед, ако докаже постигане на съгласие за сключване на заема и връзка между обещанието за заем и издаването на ценната книга в полза на поемателя - ищец, установяването на която може да стане включително и с гласни доказателства, поради липсата на законова забрана за това.

Подобно е разрешението относно разпределението на доказателствената тежест при възражение на длъжника по записа на заповед, че ценната книга обезпечава задължение по бъдещ договор за заем /липса на постигнато съгласие за сключване на договора/ и наличие единствено на преддоговорно отношение. В този случай издателят следва да докаже преддоговорното отношение за заем, както и че именно по повод на него е издадена ценната книга, като за тези обстоятелства са допустими свидетелски показания. Установяването от ответника на посочените факти води до неоснователност на претенцията по прекия менителничен иск /виж решение № 38/07.04.2015 г. по т. д. № 1008/2014 г., I т. о. на ВКС, решение № 20 от 19.06.2018 г. по т. д. № 1151/2017 г., I т. о. на ВКС/.

Предвид релевираното с отговора на исковата молба възражение от ответницата, че процесният запис на заповед бил издаден, за да обезпечи изпълнението на задълженията на ответницата по Договор за заем № 60692/09.12.2021 г., както и по договор за предоставяне на допълнителни услуги от същата дата, то за настоящия съдебен състав е възникнало задължение за изследване на наличието на посоченото каузално правоотношение, служещо за основание на менителничния ефект. Ответницата не дължи сумата по записа на заповед, ако докаже че записът на заповед е издаден за обезпечаване на задълженията, поети с Договор за заем № 60692/09.12.2021 г., както и по договор за предоставяне на допълнителни услуги от същата дата, както и, че е погасила задълженията си по каузалните правоотношения, във връзка с които е издаден процесният запис на заповед /по който начин е разпределена и доказателствената тежест с определение от 19.07.2023 г./.

Не е предмет на спор между страните, поради което и с определение на съда от 19.07.2023 г. е обявено за безспорно и ненуждаещо се от доказване обстоятелството, че ответницата е издала в полза на ищеца запис на заповед от 09.12.2021 г.

Ищецът не оспорва, че процесният запис на заповед е издаден във връзка с

изпълнението, съответно неизпълнението на договор за заем № 60692 от 09.12.2021 г. и договор за предоставяне на допълнителни услуги във връзка със сключен договор за паричен заем № 60692 от 09.12.2021 г. Същото е видно и при съпоставката на трите документа, доколкото са издадени между едни и същи страни, на една дата и при идентичен размер на дължимите суми. Тук следва да се посочи, че представените с отговора на исковата молба договор за заем и сключен във връзка с него договор за предоставяне на допълнителни услуги, макар и с посочена в тях друга дата на сключване, представляват преписи на първоначалните договори от 09.12.2021 г. Това е така, доколкото същите не носят подписи на страните, които се твърди да са ги сключили, имат идентичен номер - 60692, а вместо подпис на ищеца в качеството му на кредитор е налице отбелязване, че договорът е копие с печат на дружеството и подпис на негов представител. С оглед липсата на доказателства, от които да се установи сключването на последващ процесния договор за заем, неоснователно се явява и възражението на ответницата за погасяване на сумите по каузалното правоотношение, чието изпълнение, респ. неизпълнение обезпечава процесният запис на заповед чрез извършване на извънсъдебно прихващане с отпуснати средства по договор за заем сключен между страните на 07.03.2022 г.

От представения по делото в заповедното производство по ч. гр. д. № 67080/2022 г., по описа на СРС, 88 състав, договор за заем № 60692 от 09.12.2021 г. се установява, че между В. Н. А., в качеството на заемател и [фирма], в качеството на заемодател е възникнало валидно облигационно правоотношение, по силата на което ищецът предоставил за ползване на ответницата сумата от 511.29 евро или тяхната легова равностойност съгласно официалния курс на БНБ за еврото спрямо лева за срок от 9 месеца, платими на 9 броя месечни погасителни вноски, всяка по 130.44 лева. По делото е представена и приета без възражение от страните разписка № 60692 за получени суми в брой, съгласно която на 09.12.2021 г. В. Н. А. е декларирала, че в качеството си на заемател по договор за паричен заем 60692/09.12.2021 г. е получила лично и в брой сумата от 1000 лева, представляваща главница по посочения договор.

Предвид изложеното съдът намира, че по делото безспорно се установява валидно възникнало каузално правоотношение между страните, обезпечено с процесния запис на заповед, поради което, съобразно чл. 5 ГПК, чл. 7, ал. 3 ГПК и т. 1 и т. 3 от Тълкувателно решение 1/09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС следва служебно да извърши преценка за наличие на неравноправни клаузи, респективно за противоречие на уговореното между страните с императивни материалноправни норми, както и да обсъди възраженията на ответницата в тази насока.

Договорът за кредит от 09.12.2021 г. е сключен в писмена форма, на хартиен носител, по ясен и разбираем начин, като всички елементи са представени с еднакъв по вид, формат и размер шрифт, който е достатъчно ясен и с големина позволяваща прочитането без затруднения на съдържанието на договора. Налице са и всички изискуеми реквизити на договора, предвидени в чл.11 от ЗПК, вкл. и изготвен и предоставен на кредитополучателя погасителен план с отразени месечни вноски.

В процесния договор лихвеният процент е фиксиран като абсолютна процентна стойност – 40 %. Същевременно, доколкото липсва формиране на лихвения процент на база на променлива компонента (референтен лихвен процент), то е невъзможно кредиторът да посочи индекс или референтен лихвен процент, който е свързан с първоначалния лихвен процент, както и периодите, условията и процедурите за промяна на лихвения процент, респ. методиката за изчисляване на референтния лихвен процент съгласно чл. 33а ЗПК, тъй като по договора е приложим фиксиран, изначално определен, непроменлив лихвен процент. В този смисъл липсва нарушение на разпоредбата на чл. 11, ал. 1, т. 9 ЗПК.

В отговора на исковата молба са изложени твърдения за неправилно посочване на ГПР на разходите по договора, както и, че в действителност същият надвишава 50 %. Съдът следи и служебно за наличието на неравноправни клаузи в договора. В случая съдът намира, че е нарушено изискването по чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, като макар да е посочен годишният процент на разходите по кредита и общата сума, дължима от потребителя, в тях не е включена като разход дължимата сума за неустойка за непредоставено обезпечение, с което пряко се нарушава изискването на чл. 19, ал. 4 ЗПК, който забранява ГПР да бъде по-голям от петкратния размер на законната лихва.

От кредитираното от съда с доверие заключение по изготвената и приета ССЧЕ се установява, че при изчисление на ГПР не е взето предвид неустойката по договора за непредоставяне на обезпечение. Като, ако дължимата сума за неустойка по договора се включи в ГПР, то същият ще е в размер на 140.86 %.

В ГПР следва по ясен и разбираем за потребителя начин да са включени всички разходи, които длъжникът ще направи и които са пряко свързани с кредитното правоотношение. Съгласно чл. 21, ал. 1 ЗПК, всяка клауза в договор за потребителски кредит, имаща за цел или резултат заобикаляне изискванията на този закон, е нищожна. В този смисъл, като не е включил неустойката в общата сума, дължима от потребителя, кредиторът е заобиколил изискванията на закона за точно посочване на финансовата тежест на кредита за длъжника, поради което клаузите от договора, касаещи общата сума за погасяване и годишният процент на разходите, са нищожни.

Съдът намира, че с неустоечната клауза се цели да се заобиколи правилото на чл. 19, ал. 4 ЗПК и да се уговори по-висок размер на разходите по кредита от нормативно допустимия. Следователно се налага извод, че така уговорената неустойка фактически представлява допълнително възнаграждение, уговорено в полза на кредитора, наред с уговорената възнаградителна лихва, което безспорно следва да бъде включено в годишния процент на разходите. В случая, с разглежданата неустойка се формира годишен процент на разходите от 140.86 %, който е значително по-висок от нормативно установения в чл. 19, ал. 4 ЗПК. С оглед изложеното, задължението по чл. 4, ал. 2 от договора не е свързано с неизпълнението на договора, а представлява разход по смисъла на чл. 19, ал. 1 ЗПК, който не е включен в годишния процент на разходите, нито в общата сума на заем, дължима от потребителя към деня на сключването. Въпреки че формално в договора са посочени годишен процент на разходите и общ размер на задължението, без включването в тях на

обсъжданата сума, те не могат да изпълнят отредената им функция - да дадат възможност на потребителя, по ясен и достъпен начин, да се запознае с произтичащите за него икономически последици от договора, въз основа на което да вземе информирано решение за сключването му. В случая уговорката за обезпечаване на вземането е задължително условие за получаване на сумата, а и дължимата неустойка поради неизпълнението на това задължение е изначално определена да се дължи разсрочено, заедно с всяка една от погасителните вноски, като към размера на всяка вноски се добавя сума в размер на 242.95 лв. Оттук и съдът намира, че дължимата неустойка следва да се включи към ГПР. Липсата на разход в договора при изчисляването на ГПР е в противоречие с императивната разпоредба на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, водещо до недействителност на договора на основание чл. 22 от ЗПК – *виж определение № 50685 от 30.09.2022 г. по гр. д. № 578/2022 г. на III г. о. на ВКС, както и решение № 261440 от 4.03.2021 г. на СГС по в. гр. д. № 13336/2019 г., решение № 3321 от 21.11.2022 г. на СГС по в. гр. д. № 8029/2021 г.*

В представения договор за допълнителни услуги страните са уговорили допълнителни услуги „Избягване на предсрочна изискуемост“ и „Възможна промяна на погасителния план“. Според договора за всеки 30 дневен период, за през който има погасителна вноски, чието плащане е забавено с повече от 30 календарни дни, ползващият услугата дължи на дружеството заплащане на 10 лв., но не повече от 70 лв. за целия срок на договора за заем, като дължимата цена автоматично се начислява към общия размер на дължимото по договора за заем и се плаща заедно със следващата погасителна вноски по паричния заем.

Така уговорени допълнителните услуги имат характер на неустойка за забава. Разпоредбата на чл. 33, ал. 1 ЗПК предвижда, че при забава се дължи само обезщетение в размер на законната лихва. Съдът намира, че клаузите от договора, в които е уговорено заплащането на такава неустойка, също са нищожни. Аргументите на съда в случая са в насока, че по свята същност договорената неустойка представлява предварително уговорено задължение на потребителя, с което по същество се цели заобикаляне и на ограничението на чл. 33 от ЗПК и въвеждане на допълнителни плащания, чието дължимост е изцяло свързана със сключването и изпълнението на договора. Видно от представения по делото договор за допълнителни услуги в същия е предвидено едно допълнително обезщетение при забава в полза на кредитора, което дори е във фиксиран размер съгласно тарифата на дружеството като е определен и неговият максимален размер. Същевременно съгласно императивната разпоредба на чл. 33, ал. 1 ЗПК при забава на потребителя кредиторът има право само на лихва върху неплатената в срок сума за времето на забавата. Такова обезщетение за забава обаче вече има предвидено в договора и това е лихвата за забава. Следователно от заявителя се цели да получи за едно и също забавено изпълнение и неустойка за забава и обезщетение за забава.

От приетите по делото писмени доказателства и от заключението на вещото лице по ССЧЕ, се установява, че ответницата е извършила плащания по процесния договор за кредит в общ размер от 995 лв. С оглед извода на съда за недействителност на процесния договор за заем и доколкото същият проявява характер на договор за потребителски кредит, то на

основание чл. 23 ЗПК на връщане от заемателя подлежи единствено чистата стойност на кредита, като не се дължи лихва или други разходи по договора. Предвид обстоятелството, че на ответницата е предоставен заем в размер на 1000 лв., незаплатена е останала сума в размер на 5 лв., до който размер се явява основателен и предявеният иск, а за горницата до пълния предявен размер от 1321.57 лв. следва да се отхвърли като неоснователен.

По разноските:

Съобразно изхода на делото право на разноски имат и двете страни.

Съдът следва да се произнесе и относно разноските в заповедното производство. Съобразно изхода от спора, на осн. чл. 78, ал. 1 от ГПК, в полза на ищеца следва да се присъди сумата от 1.74 лв., представляваща разноски в заповедното производство по ч. гр. д. № 67080/2022 г. по описа на СРС, 88 състав, както и 1.91 лв. – разноски по настоящото исково производство.

На основание чл. 78, ал. 3 ГПК на ответницата се следват разноски съразмерно с отхвърлената част от иска. Страната претендира и доказва извършването на разноски в размер на 400 лв. за депозит за ССЧЕ и 400 лв. за заплатено адвокатско възнаграждение в исковото производство, от които следва да ѝ бъде присъдена сума в общ размер от 796.97 лв. Доколкото ответницата не претендира да е сторила разноски в хода на заповедното производство по ч. гр. д. № 67080/2022 г. по описа на СРС, 88 състав, то такива не следва да ѝ бъдат присъдени.

Така мотивиран, **СОФИЙСКИЯТ РАЙОНЕН СЪД**

РЕШИ:

ПРИЗНАВА ЗА УСТАНОВЕНО по предявения от [фирма], ЕИК **** и адрес: [адрес], срещу В. Н. А. с ЕГН: ***** и адрес: [адрес], положителен установителен иск по чл. 422, ал. 1 във вр. с чл. 415, ал. 1 от ГПК, вр. чл. 535 ТЗ, че В. Н. А. дължи на [фирма], **сумата от 178.96 лв.**, представляваща дължима сума по издаден от В. Н. А. в полза на [фирма] запис на заповед от 09.12.2021 г., с падеж на предявяване и предявен за плащане на 03.11.2022 г., безусловно и без протест, ведно със законната лихва върху сумата от датата на подаване на заявлението – 08.12.2022 г. до окончателното изплащане на задължението, за която сума е издадена заповед от 17.12.2022 г. за изпълнение на парично задължение въз основа на документ по чл. 417 ГПК по ч. гр. д. № 67080/2022 г. по описа на СРС, 88 състав, като **ОТХВЪРЛЯ** предявения иск за главница за разликата над сумата от 178.96 лв. до пълния предявен размер от 1321.57 лв.

ОСЪЖДА В. Н. А. с ЕГН: ***** и адрес: [адрес], да заплати на [фирма], ЕИК **** и адрес: [адрес], на основание чл. 78, ал. 1 ГПК, сумата от **62.21 лв.** – разноски в заповедното производство по ч. гр. д. № 67080/2022 г. по описа на СРС, 88 състав и сумата от **68.44 лв.** – разноски в исковото производство.

ОСЪЖДА [фирма], ЕИК **** и адрес: [адрес], да заплати на В. Н. А. с ЕГН:

***** и адрес: [адрес], на основание чл. 78, ал. 3 ГПК, сумата от **691.67 лв.** – разноси в исковото производство.

Решението може да бъде обжалвано с въззивна жалба пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____